

Bez energie nelze ani vládnout, ani spravovat stát aneb Energetika: byrokratické a politické předpoklady

Předseda vlády České republiky Jan Fischer vystoupil 16. března s úvodním projevem na 10. energetickém kongresu ČR. Text jeho projevu otiskujeme v plném znění.

Je mi ctí vystoupit na tomto odborném fóru. Přiznám se, že oficiální název mého příspěvku, jak je uveden v programu konference, mi přijde formou malinko patectivý. Byť obsahově je pravdivý. Dovolte mi ho tedy uvést v poněkud střízlivější podobě – „Energetika: byrokratické a politické předpoklady“.

Myslím, že tento název mimo jiné lépe vystihuje kauzalitu problému. To znamená povinnost státní správy a vlády zajistit podmínky rozvoje energetiky, nikoli snad povinnost energetiků zajistit řádné fungování úřadů a politiky...

Pominu odborné předpoklady fungující energetiky, protože jejich plnění je samozřejmě na vás. Nicméně zajištění dostatku energie patří mezi základní, nezbytné lidské potřeby. Zároveň je energetika daleko více než jiné obory závislá na dlouhodobých podmínkách, jejichž zajištění dalece přesahuje možnosti i těch největších soukromých investorů. Proto se musí angažovat stát. Jak v rovině státní správy, tak nejvyšší politiky.

Začnu u byrokracie. Protože to je mi stále bližší. I když v zásadě je jedno, jestli se byrokrat v křesle premiéra musí učit politickou abecedu, nebo zda politik, který se jako předseda vlády stává i hlavou byrokracie, poznává zákonitosti státní správy.

Premisou fungující byrokracie je bránit otřesům a překvapením, zajistit klid a bezpečí, udržovat předpověditelnost a vypočitatelnost výkonu veřejné správy na základě daných pravidel.

Z hlediska energetiky to znamená dobře znát aktuální stav energetických zdrojů a potřeb a rovněž pečlivě kalkulovat jejich změny ve střednědobém a i dlouhodobém výhledu do budoucnosti. Čtyři roky volebního období, to je příliš krátká doba na odpovídající plánování.

Musíme proto udržet debatu v mezích racionální a odpovědné veřejné správy. Navzdory mnoha často protichůdným politickým záměrům. Či spíše právě proto.

Aniž bych se tu pouštěl do podrobného výkladu, je jasné, o čem mluvím. Ať už tyto návrhy přehnaně akcentují ekologickou či sociální stránku problému, byrokracie musí uhlíčit prostor pro své rozhodování, které ospravedlňuje každý krok schopností dosáhnout daného cíle. A tím je dlouhodobý dostatek levných, dostupných a stabilních dodávek energie pro občany a podniky.

Česká republika má svou energetickou koncepci, která se průběžně upravuje a doplňuje, ale ctí princip kontinuity. Opravdu bych nikomu neradil, aby do ní radikálně zasahoval ve snaze prosadit své momentální politické ambice. Musíme vycházet z oné znalosti možností a potřeb. Ty mají svůj dlouhodobý přirozený vývoj. Snaha podřídit je politické vůli by měla katastrofální důsledky. Vedla by k deformaci odvětví energetiky, k nejistotě investorů a následně k nedostatku energie. Nemůžeme prostě mít elektřinu zelenější či levnější, než to umožňují domácí a zahraniční podmínky. To bychom chtěli znovu poroučet větru dešti.

Státní správa musí usilovat o pravý opak. Musí se snažit o to, abychom maximálně využili náš energetický potenciál, aby-

chom vytvářeli předpoklady pro jeho zvyšování a zbytečně nepodvazovali naše možnosti stanovováním iluzorních, ne-realistických politických cílů. V tom je role byrokracie autonomní a nezastupitelná. O tom, jak významná je to role, svědčí existence nezávislých regulačních a kontrolních orgánů. Dejme jim prostor konat. Konat věcně, odborně, samostatně.

Ale i tam, kde úředníci přímo podléhají politické vůli, tedy na ministerstvech, je třeba usilovat o profesionalitu. Konečně politické rozhodnutí, nechť činí vláda. Avšak na základě nestranných analýz. **Vidíme, kam to vede, když se vláda rozhodne bez ohledu na fakta uzavřít celý jeden významný energetický sektor, jakým je jaderná energetika. Kvůli řadě těchto chybných, ideologicky motivovaných rozhodnutí má Evropa jako celek nedostatek elektřiny a je závislá na importu energetických surovin více, než je nutné a především zdravé.**

Tím se dostávám k druhé podmínce fungující energetiky: k prozíravé politice. Politika, na rozdíl od byrokracie, musí umět reagovat na nové výzvy, stanovovat nové cíle, správně reagovat na potenciální hrozby a odvracet je. Přičemž těžiště takové rozumné politiky leží daleko více v zahraničí než v České republice. Ať už se to týká hájení národních zájmů v Bruselu, nebo hájení zájmů Evropské unie jako celku vůči třetím zemím, které exportují energetické suroviny.

Jsem opravdu přesvědčen, že politika by se daleko spíše měla soustředit na zajišťování vnějších podmínek fungování energetiky, jako je energetická bezpečnost, společná evropská energetická politika, diverzifikace zdrojů a transportních tras energetických surovin, fungování přenosové soustavy, dokončení liberalizace vnitřního trhu s energií. To jsou klíčové, dlouhodobé a nikoli triviálně řešitelné politické problémy.

Domácí plánování rozvoje energetických zdrojů v sobě skrývá fakticky jen jeden přirozený politický otazník. A tím je

konflikt veřejného a soukromého zájmu při těžbě. V žádném případě tento problém nebagatelizují. Nicméně trvám na tom, že těžiště energetické politiky leží mimo naše hranice. Protože kromě sporu o těžební limity – a dalších sporů, kde dochází ke konfliktu individuálních a obecných zájmů – lze všechny ostatní domácí spory převést na spory v podstatě odborné, nikoli politické. A to se týká dokonce i takového politika, jakým dosud je jaderná energetika. Nicméně rovněž zde již začínají převažovat odborné argumenty nad ideologickými. Paradoxně i díky ryze politickému evropskému cíli radikálně snížit emise skleníkových plynů, který je bez jádra prakticky nesplnitelný.

Teď mi můžete právem namítnout: a co fotovoltaika? Není toto snad příklad domácího politického problému par excellence? Jistě ano. Ale řadím to právě k těm případům, kdy selhala racionální byrokratická úvaha a prosadilo se ideologické či lobbyistické politické hledisko. Když se připravovaly podmínky pro fungování slunečních elektráren, muselo být přece jasné, že navrhovaná výkupní cena a její

dlouhodobá garance v podobě, kterou schválila poslanecká sněmovna, nemá rozumné zdůvodnění.

Znovu opakuji: o co méně prostoru vidím pro politické zásahy do domácí energetiky, o to větší odvahu a kreativitu by měla politika prokázat při zajišťování vnějších podmínek. Zásadní je dlouhodobé zajištění spolehlivých dodávek energetických surovin. Jestliže celkové omezení naší závislosti na importu vnímám jako odborný problém, který musíme společně řešit a zbytečně neideologizovat, pak otázka, odkud a za jakých podmínek energetické suroviny dovézt, je ryze politická. A dokonce přesahuje možnosti naší samostatné zahraniční politiky. Je v našem bytostném zájmu prosadit jednotnou evropskou energetickou politiku a zabránit tak vydírání a fatálním výpadkům dodávek.

Politika si v oblasti energetiky musí klást otázku, nikoli co bude v příštím volebním období. Ale co nastane v průběhu příštích padesáti let. Odpověď bych rozdělil na domácí a zahraniční část. Směrem dovnitř „postačí“ určit směr a nastavit správná pravidla. Nemusí to být vždy snadné (jak ukazuje třeba ona nešťastná

fotovoltaika), ale když se to podaří, trh a regulační orgány už se postarají o zbytek. Směrem k zahraničí je zásadní otázkou energetická bezpečnost. Pro naši diplomacii je to úkol srovnatelný se zajištěním obranyschopnosti. Zde se však dnes můžeme opřít o fungující spojevnost, zatímco pro energetiku nic stejně spolehlivého nemáme. Snažme se, abychom měli.

Závěrem mi dovoluji stručné shrnutí. Pro zdravý a dlouhodobý rozvoj energetiky je zapotřebí naplnit jak byrokratické, tak politické předpoklady. Přičemž půl úspěchu spočívá ve schopnosti obě tyto rozhodovací sféry oddělit, co se týká přípravy a zajistit spolupráci, co se týká výsledku. Druhá polovina úspěchu je v umění politiků rozpoznat a včas řešit skutečné hrozby a v umění byrokratů správně a rychle konat a dodržovat stanovené cíle. Abych na úplný závěr parafrázoval původní název mé přednášky, pak říkám: Bez prozíravých politiků nelze vládnout a bez schopných byrokratů nelze spravovat stát. To platí i pro energetiku.

Zvýrazněný text: redakce

